

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף קי

(בעמ' הקודם)

רבה הקשה שאם רבנן לא לומדים 'חוץ' מ'חוץ', וכי הם ילמדו 'פנים' מ'חוץ'?! כלומר וכי ת"ק ילמד קטורת של קודש הקדשים (= 'פנים') מקטורת של היכל (= 'חוץ')?!

אלא אמר רבא כגון דקבעינהו שני חצאי פרס במנא: המשנה והברייתא עוסקות בהקטרה של היכל, שכיון שגם הקטרת כזית נחשבת שם ל'הקטרה' לכן גם ר"א מודה שחייב עליה בחוץ, והמחלוקת במשנה היא כגון שהניח שני חצאי פרס בתוך כלי שרת, שר"א סבר שהואיל ונתן שני חצאי פרס בכלי הקטורת של היכל לכן 'קבע' אותו הכלי, ואם נחסר כל שהוא פסול, ולכן בחוץ לא חייב עד שיקטיר את כולו, ות"ק סבר שקביעות של כלי אינה כלום, ולכן אפילו אם נחסר חייב בחוץ.

אמר רבא השתא: לת"ק הסובר שקביעות כלי אינה כלום, אם קבע בכלי ששה לוגין לנסכי פר (= שהוא השיעור השלם לנסכי פר האמורים בתורה), ומשך מהם ארבעה לוגין והקריבם בחוץ חייב, כיון שהם ראויים בפנים לנסכי איל ששיעורם ארבעה לוגין. וכן אם קבע בכלי ארבעה לוגין לנסכי איל, ומשך מהם שלושה לוגין והקריבם בחוץ חייב, כיון שהם ראויים בפנים לנסכי כבש ששיעורם שלושה לוגין.

וכל זה בגלל שקביעות כלי אינה כלום, ונמצא שהכלי לא צירף את כל הלוגין יחד ונפסלו בחיסרון, אבל אם קביעות כלי נחשבת ל'קביעות' הרי הוא פטור, כיון שהם נחסרו, ולדעת כולם דבר שנחסר ממנו כל שהוא והקריבו בחוץ פטור.

ממשיך רבא: **חסרו כל שהוא:** אבל אם נחסר כל שהוא משלושת לוגין והקריבן בחוץ פטור, לפי שפחות משלושה לוגין לא ראויים בפנים לכלום.

רב אשי מתרץ את קושיית רבא:

רב אשי אמר: הברייתא עוסקת בהקטרת הקטורת שבכל יום ויום בהיכל, והמשנה בהקטרה של יום הכיפורים בקודש הקדשים (וכפי שביאר אב"י לעיל), ומחלוקתם

היא האם לומדים פנים מחוץ, ומה שהקשה רבא שאם רבנן לא לומדים 'חוץ' מ'חוץ', וכי הם ילמדו 'פנים' מ'חוץ'?! התשובה היא - רבנן לא לומדים ניסוך מהקטרה כיון שאינם דומים זה לזה ואפילו ששניהם הם 'חוץ' (= נעשים על המזבח החיצון), אבל הקטרה של קודש הקדשים לומדים מהקטרת היכל למרות שזה לימוד של פנים (= קודש הקדשים) מחוץ (= היכל), כיון ששניהם הם 'הקטרה'.

*

למדנו במשנה - וכולן שחסרו: כלשהו והקריבן בחוץ פטור

איבעיא להו, חסרון דחוץ שמיה חסרון או לא שמיה חסרון? מה הדין אם הקרבן היה שלם, ולאחר שיצא מהעזרה הוא נחסר. האם המשנה מדברת דוקא על קרבן שיש בו חסרון בפנים שאז הוא לא ראוי להקרבה, ולכן אם הוציאו והקריבו בחוץ פטור. אבל אם הוא יצא שלם ואירע בו חסרון בחוץ, אין זה נחשב חסרון וחייב על הקרבתו בחוץ.

הגמרא מכארת את צדדי הספק - האם כיון שכאשר הקרבן יוצא מהעזרה הוא נפסל, ובכל אופן הוא חייב על הקרבתו בחוץ, אם כן אין משמעות האם גם קרה לו חסרון בחוץ, וחייב על העלאתו. או שדוקא לגבי פסול 'יוצא' חידשה התורה שחייב על העלאת הקרבן בחוץ, אבל לא על קרבן 'שאינו בעינו' כלומר שאינו בצורתו וחסר בו משהו.

אמר אביי ת"ש: ראייה ממשנתנו. 'ר' אליעזר פוטר עד שיקריב את כולן' ולא מספיק להקריב כזית מהקרבן. אם כן צריך להקריב את כל הקרבן, ואם הקרבן חסר הוא פטור!

אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי - מזדר' אליעזר פשיט מר? הרי כל מה שאנחנו מסתפקים זה רק בדעת רבנן, הסוברים שאם הקרבן כולו קיים ואין בו חסרון, אם הקריב כזית ממנו בחוץ חייב. ועל זה אנו מסתפקים מה הדין אם בחוץ הוא נחסר האם חייב או לא. אבל בדעת רבי אליעזר אין ספק שפטור עד שיקריב את כולו בכל מקרה!

אמר ליה: בפירוש שמעתי מרב שכל מה שנחלקו רבנן על ר' אליעזר, זה רק כאשר הקרבן קיים בשלמות והקריב חלק ממנו, אבל אם הקרבן חסר הם מודים

שהוא פטור. ולכאורה הכוונה כשהקרֵבן נעשה חסר בחוץ. וראייה שגם כשנחסר בחוץ פטור לרבנן! דחייה: לא, זכור בפנים.

ת"ש 'וכלן שחסרו והקריבן בחוץ, פטור': אלו דברי משנתנו. ולכאורה מדובר שהקרֵבן נעשה חסר בחוץ. דחייה: לא, זכור בפנים.

*

למדנו במשנה - המקריב קדשים: ואימורים בחוץ, חייב. כלומר המקריב בחוץ את האימורים עם הבשר המחובר להם, חייב על הקרבת האימורים.

אמאי? והאיכא חציצה: הבשר חוצץ בין האימורים לעצי המערכה. והגמרא נוקטת שמשנתנו סוברת כרבי יוסי לעיל (דף קח') שהמקריב בחוץ חייב רק אם הקריב על מזבח כהקרבת פנים. ולכן מכיון שאם היה מקריב בפנים את האימורים כשיש חציצה ביניהם לעצים, ההקרבה היתה פסולה. גם בחוץ היא אמורה להיות פסולה. וממילא הוא פטור!

אמר שמואל כשהפכן: מדובר שהפך אותם, כך שהאימורים עמדו על העצים והבשר מעליהם, בלי לגרום לחציצה.

ור' יוחנן אמר: אין צורך להעמיד שהפכם. כי משנתנו אינה סוברת כרבי יוסי (לעיל), אלא כרבי שמעון החולק עליו (שם). וסובר שאפילו אם הקריב בחוץ על הסלע חייב, וממילא לא שייך בזה חציצה.

רב אמר: 'מין במינו' אינו חוצץ, ולכן הבשר אינו מהווה חציצה בין האימורים לעצים. **משנה: מנחה שלא נקמצה, והקריבה בחוץ, פטור:** כי אם היא לא נקמצה, היא לא ראויה להקרבה בפנים. ואם הקריב בחוץ דבר שאינו ראוי להקרבה פטור.

קמצה, וחזר קומצה לתוכה, והקריבו בחוץ, חייב: אם קמץ את המנחה, ואחר כך הקומץ התערב בחזרה בתוך המנחה. אם הקריב את המנחה הזו בחוץ חייב. משום שמנחה כזו שהוקרבה בפנים כשרה בדיעבד, ולכן חייב על הקרבתה בחוץ.

גמרא: ואמאי? ליבטלי שירים לקומץ! מדוע חייב על הקטרת המנחה הזו? מדוע הקומץ שמעורב בתוך 'שירי' המנחה אינו מתבטל בתוך השיריים [= לאחר הקמיצה, כל המנחה שנשארה נקראת 'שיריים']?

תירוצ: **אמר רבי זירא:** נאמרה לשון 'הקטרה' בקומץ, ונאמרה לשון 'הקטרה' בשיריים. ולומדים גזירה שווה זה מזה. כמו שבהקטרת הקומץ, אם התערבבו שני קומצים ואחד מהם גדול מחבירו, אין קומץ אחד מבטל את חבירו (כדלהלן). כך גם בהקטרת הקומץ עם השיריים, אין השיריים מבטלים את הקומץ.

הטעם שקומץ אינו מבטל את חבירו, כי ישנו כלל שבכל הדברים הקרבים על המזבח, אין אחד מבטל את חבירו. ולומדים זאת מדם הפר ודם השעיר שביום הכיפורים, שהכהן מערבב אותם ביחד, ונותן מהם בהיכל. למרות שדם הפר מרובה מדם השעיר, הוא לא מבטל אותו.

משנה: **הקומץ והלבונה:** המביא מנחת נדבה, צריך להקטיר ממנה קומץ ולבונה בכדי להתיר את השיריים באכילה. ונחלקו רבנן ורבי אליעזר האם המקריב בחוץ רק אחד מהמתירים חייב, או רק אם הקריב את כולם.

אחד בפנים ואחד בחוץ חייב: אבל אם הקריב מתיר אחד בפנים ומתיר אחד בחוץ (כגון את הקומץ בפנים ואת הלבונה בחוץ) חייב לכו"ע. בגלל שהקרבת המתיר האחרון בחוץ היא גמר ההקרבה והיא מתירה את הקרבן באכילה.

שני בזיכי לבונה שהקריב את אחד מהם בחוץ: גם כאן, צריך להקריב את שני הביזכים כדי להתיר את לחם הפנים באכילה. ואם הקריב רק אחד מהם בחוץ, נחלקו בזה כנ"ל. אבל אם הקריב אחד בפנים ואחד בחוץ חייב לכו"ע.

נמרא: **בעי ר' יצחק נפחא:** מה הדין אם הקטיר רק את הקומץ על המזבח, על מנת להתיר חצי מהשיריים של המנחה (ומדובר שהוא חילק את המנחה לשני חלקים והחליט מה החלק שהוא רוצה להתיר). האם הותרה חצי מהמנחה באכילה, למרות שלא הקטיר גם את הלבונה. או לא?

והספק תלוי בשאלה – כשיש שני מתירים, האם כל אחד מהם 'מישרא שרי' כלומר מתיר חצי מהשיריים לגמרי, וממילא החצי מותר באכילה. או שכל אחד מהם 'מקלש קליש' כלומר מיקל חצי מעוצמת האיסור בכל השיריים, וממילא כל המנחה עדיין אסורה עד שיבוא המתיר השני ויוריד ממנה את האיסור לגמרי.

שאלה: **אליבא דמאן?** לפי מי הספק?

< אם נאמר אליבא דרבי מאיר (במסכת מנחות) הסובר 'מפגלין בחצי מתיר' כלומר כהן החושב מחשבת פיגול בהקרכת מתיר אחד מתוך שניים (כגון חשב בקומץ או בלבונה לפגל כזית מהמנחה), פיגל את הקרבן. אם כן ברור גם שמתיר אחד, מתיר לגמרי חצי מהמנחה. כי לא שייך פיגול בדבר שאינו מתיר את הקרבן.

< ואם נאמר שהספק אליבא דרבנן החולקים על רבי מאיר (במסכת מנחות), וסוברים 'אין מפגלין בחצי מתיר'. אם כן מדוע הסתפק רבי יצחק נפחא האם מתיר אחד הוא 'מישרא שרי' או 'מקלש קליש'? יתכן שהוא לא עושה לא את זה ולא את זה.

< ואם נאמר שהספק אליבא דרבי אליעזר במשנתנו, הסובר שהמקריב מתיר אחד בחוץ פטור. הרי בהכרח שהוא סובר כרבנן החולקים על רבי מאיר (במנחות) שאין מפגלין בחצי מתיר. כי אם הקרכת חצי מתיר אינה הקרבה, בהכרח שאי אפשר לפגל בה. ואם הוא סובר כרבנן אין מקום לספק הזה כנ"ל.

< אלא בהכרח שהספק הוא אליבא דרבנן במשנתנו, הסוברים שהמקריב מתיר אחד בחוץ חייב. כי הם סוברים שהמקריב מתיר אחד בפנים הרי זו 'הקרבה'. וכאן הסתפק ר' יצחק נפחא לענין מה זו 'הקרבה'? האם לענין התרת חצי מהשיריים, או לענין הקלשת האיסור?

והספק נשאר בתיקו.

משנה: הזרוק מקצת דם בחוץ, חייב: כגון שזרק רק מתנה אחת מתוך כמה מתנות. ואפילו בחטאות הפנימיות שכל המתנות שלהם מעכבות. (וכאן רבי אליעזר שבמשנה הקודמת מודה שחייב, כפי שיתבאר בגמרא).

ר' אלעזר אומר אף המנסך מי החג בחג בחוץ חייב: כלומר המנסך מים שמילאו אותם לשם ניסוך המים בחג הסוכות.

רבי נחמיה אומר שירי הדם שהקריבו בחוץ חייב: כלומר שירי הדם של חטאות שצריך לשפוך אותם ליסוד המזבח, אם הקריב אותם בחוץ חייב. כי לדעת רבי נחמיה שפיכת השיריים ליסוד מעכבת את הכפרה, ולכן זו זריקה גמורה בחוץ וחייב עליה.

גמרא: אמר רבא ומוזזה רבי אלעזר בדמים: רבי אליעזר (שבמשנה הקודמת) הסובר שהמקריב חצי מהמתיר בחוץ פטור, מוזזה שהמקריב מתנה אחת מהדם חייב. כי כל מתנה נחשבת כעבודה בפני עצמה. וההוכחה לכך, מדבריו במסכת יומא. אם נשפך הדם של פר יום הכיפורים, לאחר שנתן הכהן גדול חלק ממתנות הדם, מביא פר חדש וממשיך לתת את המתנות ממקום שפסק. מוכח שכל מתנה נחשבת כעבודה בפני עצמה. כי אם כל המתנות היו נחשבות עבודה אחת, לא היה מועיל לתת אותם משני פרים שונים.

*

למדנו במשנה - רבי אלעזר אומר אף המנסך מי החג [בחג] בחוץ:

א"ר יוחנן משום רבי מנחם יודפאה - רבי אלעזר בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה, דאמר ניסוך המים דאורייתא: ולכן הוא חייב על ניסוך המים בחוץ.

דתינא: הגמרא מביאה את דברי רבי עקיבא. נאמר בקרבן חג הסוכות "וּנְסָכֶיךָ" בלשון רבים, ללמד על שני ניסוכים, אחד ניסוך המים ואחד ניסוך היין. אם כן ניסוך המים הוא מהתורה.

אמר ליה ריש לקיש לר' יוחנן: אם כן שהוקשו ניסוך המים וניסוך היין זה לזה, עלינו ללמוד מניסוך היין לניסוך המים. כמו שניסוך היין הוא שלושה לוגין כך גם ניסוך היין. אך ר' אלעזר אמר 'המנסך מי החג' והיינו אפילו פחות משלושה לוגין! (כדעת הסובר במסכת סוכה שמנסכים בלוג אחד של מים).

אי מה להלן בשאר ימות השנה: ועוד, אם כן שעל ניסוך היין בחוץ חייב בכל ימות השנה, גם על ניסוך המים צריך להיות חייב. אך רבי אלעזר אמר שדוקא המנסך בחג חייב!

אישתמיטתיה: ולכן אומרת הגמרא שנשמט מזכרונו של רבי מנחם יודפאה מה שאמר רבי אסי שניסוך המים הוא הלכה למשה מסיני, ולכו"ע זהו דין דאורייתא. ורבי אלעזר לא למד שמהנסך מים בחוץ חייב מרבי עקיבא, אלא מהלכה למשה מסיני. ולכן הוא מחייב אפילו בלוג אחד, ודוקא בחג, משום שכך היא ההלכה למשה מסיני. (ואמנם יש מחלוקת מה התקבל בהלכה למשה מסיני, האם שלושה לוגין או לוג אחד. ורבי אלעזר סובר לוג אחד).

[עשר נטיעות - עשר נטיעות המפוזרות במרחק שווה בתוך שטח של חמישים על חמישים אמה, מותר לחרוש סביבם עד ראש השנה של שנת שמיטה. ואף שמצווה מהתורה להוסיף מחול על הקודש ואסור לחרוש כבר שלושים יום לפני ראש השנה של שמיטה, הלכה למשה מסיני שמותר. ערבה - שהקיפו את המזבח במקדש בחג הסוכות].

*

תנו רבנן - המנסך שלשת לוגין מים בחג בחוץ חייב. ר' אלעזר (בר"ש) אומר אם מלאן לשם חג חייב.

שאלה: מאי בינייהו?

אמר רב נחמן בר יצחק - ביש שיעור במים קמפילגי: האם כדי לקדש את המים בכלי, צריך למלאות דוקא את הכמות של הניסוך שהיא שלושת לוגין, ולא יותר. לדעת ת"ק יכול למלאות יותר. כי אין 'שיעור למים' כלפי מעלה (מעל הכמות שלהם). אבל לדעת רבי אלעזר דוקא אם מילא כמות שראויה לחג דהיינו שלושה לוגין ולא יותר, הכלי מקדש את המים. אבל אם מילא יותר הכלי לא מקדש את המים, וממילא הוא פטור על ניסוכם בחוץ.

רב פפא אמר - בקרבו נסכים במדבר פליגי: לכו"ע צריך למלאות דוקא את השיעור של המים בכלי כדי שהכלי יקדש אותו. אבל המחלוקת היא האם בניסוך בחוץ חייב גם על ניסוך שלא התקדש בכלי שרת. ומחלוקת זו תלויה במחלוקת האם הקריבו נסכים במדבר. לדעת ת"ק הקריבו נסכים במדבר (כי הפסוק המדבר על נסכים הולך על המדבר), ואם כן כשבאו לארץ והותרו הבמות הקריבו נסכים בכמת יחיד. ומכיון שבמת יחיד טעונה ניסוך בלי כלי שרת, אם כן חייב על ניסוך בחוץ גם אם לא התקדש בכלי שרת. אבל לדעת רבי אלעזר לא הקריבו נסכים במדבר (כי הפסוק המדבר על נסכים הולך על משכן שילה ובית המקדש), ואם כן לא הקריבו נסכים בכמת יחיד אלא רק במשכן שילה ובית המקדש. ולכן חייב רק על ניסוך המקודש בכלי שרת כמו במשכן שילה ובבית המקדש.

רבינא אמר - בלמדין ניסוך המים מניסוך היין פליגי: לכו"ע הקריבו נסכים במדבר, ולכן הקריבו נסכים גם בכמת יחיד, וממילא אין צורך בניסוך המתקדש בכלי שרת. אמנם בכמת יחיד יש רק ניסוך יין ולא ניסוך מים, כי ניסוך מים זו חובת

הציבור. והמחלוקת היא האם לומדים ניסוך המים מניסוך היין או לא. לדעת ת"ק לומדים זה מזה, ולכן חייב גם על ניסוך מים בחוץ שלא התקדש בכלי שרת. לדעת רבי אלעזר לא לומדים זה מזה, ולכן פטור על ניסוך מים כזה.